

F i e l d = R æ v e n ,
(CANIS LAGOPUS),

beskrevet

ved

O t h o F a b r i c i u s ,

med Figurer.

At ville endnu beskrive Fjeld-Rævten, maatte vel agtes noget for silde, es-
terat saa mange tilforn have meldet om den, hvoraf jeg har anført endeel i min
Fauna Grönl. pag. 19. og Erleben endnu flere i sit Systema Regni anima-
lis I. pag. 568. Men, naar jeg med Sandhed kan sige, at ingen hidtil,
hvorkænge den end har været bekiendt, har saa fuldstændig beskrevet den, og tillige
givet dens Figur saa nøiagtig, at jo endnu meget er at tilfætte, og adskilligt at
rette og forandre, og at adskillige Naturkyndige endnu blande den med den al-
mindelige Ræv, og tildeels holde den for en Artsforandring af samme, saa kom-
mer denne Beskrivelse, hvori jeg vil søge at bruge al Nøiagtighed og Fuldstæn-
dighed, vel dog ikke for silde; og skulde denne finde Selskabets Bisald, kunde
jeg Tid efter anden levere flere slige, til at berigtige og fuldstændiggjøre andres,
saavidt jeg, især i Grønland, har havt Leilighed at betragte visse Dyr levende
og bemærke deres Oekonomie, hvorom jeg i min Fauna ikke saa omstændelig har
kunnet udlade mig.

At

At Fjeld-Næven ikke endnu skulde være tilstrækkelig beskrevet, og tillige dens Figur til Næiagtighed given, er vel i sig selv noget vanskeligt at paastaae, da Naturvidenskaben er saa vidt udbredt, at det var umueligt at kiende alle didhenhørende Skrifter og smaae Afhandlinger; jeg taler derfor alene om de mig bekendte Skrifter, i hvilke jeg kunde formode, at finde dens Beskrivelse; og der har jeg endnu intet seet til Fyldestgjørelse, og allermindst i Danske Skrifter; kiend den ogsaa hos os fortiende at være ret bekiendt. Aldrovand (a) taler vel allerede om hvide Næve, som man i hans Tid bragde fra de nordlige Egne, og man tør ikke tvivle paa, at det jo har været den hvide Artforandring af Fjeld-Næven, men han giver ingen ordentlig Beskrivelse paa den, og den hosføiede Figur er saadan, at den i ingen Maade kan stilles fra den almindelige Næv, hvorfor vel ikke heller Linne i sit System har voøet at anføre den under *Canis Lagopus*. Ligesaa har det sig med Martens Beretning om den spitsbergiske Næv (b), der endog paastaar, at der imellem den og vor almindelige Næv er ingen synderlig Forskiel; hans tilføiede Figur er og yderlig slet. Strahlenberg, der melder om denne Næv under det Navn *Pesetz* (c) og flere flige, som ere saa korte i deres Beretninger, behøver jeg neppe at nævne. Hill har vel og kortelig beskrevet den under det Navn *Siberian-Fox*, og end dertil villet levere dens Figur (d), men billig maae Erleben l. c. kalde den *mediocrem*, da den er aldeles uesterretlig. Den første ordentlige Beskrivelse er uden Tvivl den, Gmelin har givet os i *Nov. Comment. Acad. Petropol. Tom. V. pag. 358.* hvor han kalder den *Isatis* efter Jonston (e), og bestemmer den tydelig nok at være en særskilt Art, hvilket og Buffon har seet sig bevøget til at istemme, som leverer et Udtog af denne Beskrivelse (f); Skade er det kun, at Gmelin ikke har seiet en Figur dertil, ligesom er skeet ved andre ubekiendte af ham beskrevne Dyr, og i Beskrivelsen selv fattes adskilligt, som endog er dette Dyr

sær

(a) Aldr. de quadr. digit. p. 220.

(b) I hans Reise nach Spitsbergen, som findes indrykket i *Abdelungs nordostliche Gesch. der Schifffahrt*, p. 370. Tab. XV. Fig. 2.

(c) I hans nord- und ostliche Theil von Europa u. Asia, p. 414.

(d) *Hills History of Animals*, p. 554. Tab. 27.(e) *Jonst. Quadrup.* p. 135.(f) *Allgem. Gesch. der Natur*, 4to. VII. I. p. 152.

særegent. Nyligere har vel Schreber (g) af andres Beskrivelser sammendraget en fuldstændig Beskrivelse, og tilføjet de fornødne Figurer, men til Beskrivelsen selv, finder jeg adskilligt at tilfætte, især hvad Dyrrets Levemaade m. m. angaaer, og i den Figur, han leverer paa den mørke Artsforandring, som han siger at have laant af Pennant (h) kan jeg aldeles ikke kiende Dyrret igien, da den er for jevntyl for og bag, alt for lavbenet, kortøret og buglet i Panden, at jeg ei skal tale om Farven, med mere; den Figur, han fra Pallas har faaet paa den hvide Artsforandring, har og den Feil, at Panden er for buglet, og Kroppen for jevntyl, ellers i det Hele træffende nok, og den beste Figur, man har. Buffon mener ellers paa anførte Sted (i), at Catesbys *Vulpes cinereus americanus* (k) skulde være den samme, som Fjeld-Ræven, men Figuren strider herimod, der gier den for smal bagtil, for langsnudet og for spidsøret, at jeg ikke skal tale om den sølvgraae Farve over hele Kroppen, som i det mindste ikke er forekommet mig hos Fjeld-Ræven, men kun hos nogle faa isprængt blant de sorte Haar; Catesby selv siger og, at den ikke stielner meget i Skabning eller Størrelse fra den almindelige, hvorsfor man snarere maatte holde den for en Artsforandring af denne; men formodentligst er den en egen Art for sig selv, saasom den siges at boe i hule Træer, hvorsfor og Brisson, Schreber, Erxleben og Pennant have erkjendt den.

At Fjeld-Ræven ofte er bleven, og endnu bliver, af Skribenterne blandet med den almindelige Ræv, undertiden ogsaa med den sorte Ræv (*Canis Lycaon Schreberi*), ret som den var kun en Artsforandring deraf, vil man let erfare ved at læse de Skriver, som melde noget om Ræven i de nordlige Lande:

H h

thi

(g) I hans *Saugthiere*, 3. Th. p. 362. T. XCIII., som er dobbelt, da den første leverer den mørke, og den sidste den hvide Ræv.

(h) Ventelig af Pennants *Synopsis of Quadrupeds* p. 155. T. 17. F. 1., hvilken Bog jeg ei har kunnet overkomme til at sammenligne Figurene, men i sit nyere Værk eller Udgave *History of Quadr.* har Pennant en Figur til sin *Arctic Fox*, Vol. 1. p. 238. Tab. XXIX. F. 1., som ligner Schrebers meget, skjønt mere passende, og er vel den samme, som stod i *Synopsis*.

(i) p. 155.

(k) *The Natural History of Carolina &c.* T. II. p. 78. Tab. 78. Brisson holder den for en særskilt Art. *Regn. anim. gen.* XXXV. Sp. 7. *Vulpes cinerea*.

thi derunder finder man talet om røde, sorte, blaae og hvide Ræve om hinanden saaledes, at det ikke tydelig kan sees, enten Skribenten har holdt dem alle for at være een Art eller ei, og det første skulde man snarest troe, han mener. Buffon anfører vel den hvide Ræv under sit eget Nummer, som en særskilt Art (1), men siger dog, at den i Størrelse og Skabning er den almindelige næsten lig og skilles kun fra den i Farven (m); men, havde det sig saa, da vare Mærkerne ikke saa aldeles tilstrækkelige, at agte den for mere, end en Artsforandring. Klein synes ogsaa at holde den for een Art med den almindelige, saasom han under samme anfører den grønlandske blaae, hvide og sorte Ræv (n). Det samme har og Martini gjort i sin tydske Oversættelse af Buffons Naturhistorie om firføddede Dyr (o), hvoraf man skulde snart troe, at han endnu vedblev Buffons gamle Mening, da han dog vidste, at Buffon, efterat have læst Gmelins ovenmeldte Beskrivelse, havde forandret den saa vidt, at han nu snarere vilde holde den for en egen Art, thi havde den neiagtige Martini i dette sidste tænkt eens med Buffon, saa maatte man ventet ham melde noget tydeligt derom i sine Anmærkninger, men da det ikke er skeet, har han i det mindste efterladt os i Tvivl, især da han under den almindelige Ræv henviser til Egede og Crank, som just have meldet om Field-Ræven, og ingen anden. Prof. Ström har og i sin Søndmoers Beskrivelse meldt om hvide og blaae Ræve, kun som Artsforandringer af den almindelige (p), og ikke i sine Tillæg (q) fundet for godt, at give bedre Oplysning, ventelig fordi han ei selv har seet disse Dyr, og vil derfor hellere overlade til andre at sælde Dommen. Men mærkeligst er denne Forvirring i Hr. Mohrs Jælandske Naturhistorie, som anfører den hvide Ræv under eet Nummer med den almindelige (C. Vulpes) (r), siger i Slutningen af sin Beretning: "man bør helst formode, at de ere kuns Forandringer i samme Art (Varietates Speci-

(1) Regn. anim. Gen. XXXV. Spec. 8. Vulpes alba.

(m) Magnitudine & figura V. vulgarem amulatur; ab ea autem differt colore.

(n) Kleins Classification der vierfüßigen Thiere, p. 71.

(o) Buffons Naturgeschichte der vierf. Thiere, 8. IV. B. p. 113 — 115.

(p) I. P. p. 156.

(q) Som findes i det Norske Vidensk. Selsk. Skr. nye Saml. I. B. p. 103.

(r) P. 6. 7. Spec. 9. C. Vulpes Rest, Toa, Meltraffe, Ræv.

Specificæ),” og dette endog paa Grund af, at jeg i min Fauna Grönlandica skulde have berettet, ”at de parres med hverandre, og at de i samme Kulde have ”havt baade hvide og mørkefarvede Unger, og at jeg selv har seet dem ved Alderen ”at skifte Farver;” og dog findes intet af alt dette i min Fauna, thi jeg har ikke meldet det ringeste der om den almindelige Ræv (C. Vulpus), kunde ikke heller, saasom den slet ikke gives i Grønland, saavidt man endnu veed, men hvad jeg har sagt om den sorteblaae og den hvide Ræv, der begge ndgiere een Art (C. Lagopus), det har han taget an for sin brune (C. Vulpes), og hvide (C. Lagopus), og ventelig ikke har kiendt den sorteblaae, saasom han ei melder om samme, og formedelst denne Misforstand har han ladet sig forlede til at tillægge mig, hvad jeg aldrig har meent, og siden paa mine misforstandne Ord grundet en Beretning, som i sig selv er ugrundet. Havde han kun lagt Mærke til, at jeg strax i Begyndelsen af min Beskrivelse over C. Lagopus siger: Est vulpe minor, da skulde han og have seet deraf, at jeg skillede den fra samme. Mere end een Marsag kan da besøge mig til, at levere dette Dyrs udførlige Beskrivelse, tilligemed sammes-Utbildning, saa noiagtig, som jeg selv efter den levende Original har formaaet at tegne den, og nu efter denne Tegning kan faae den stukken.

Jeg har givet denne Ræv det Navn Field-Ræv, som svarer til det Norske Field-Rak, og det tydske Stein-Fuchs (s) og passer meget godt paa den, fordi den ikke alene opholder sig i de Lande, som have nøgne Fjælde, men og har sine Boliger imellem Fjeldene. Man kunde ellers ogsaa kalde den: den Harefodede-Ræv (z), den Nordlandske eller Polar-Ræven (u). I Grønland kaldes Field-Ræven: Terienniak, hvilket Navns Oprindelse jeg længe har været tvivlraadig i at bestemme; da dog Grønlænderne i Almindelighed have god Grund til de Benævnelser, de pleie at give Naturalier, saa troede jeg til en Tid, det maatte være en fordærvet Udtale i Stedet for Tarajorniak o: den, som søger til det Salte eller Havet, fordi man saa jævnlig seer den ved

H h h 2

Strand:

(s) Som den kaldes i Pall. neue nord. Beytr. 2. B. p. 274.

(z) Efter Linnei Lagopus, hvilket har dannet det tydske Gasenfus, Müll. Naturf. I. p. 226.

(u) Som den hedder i Berlinische Saml. IX. B. p. 561.

Strandbredden at søge sin Føde, men nu troer jeg, at Udtalen kan være ganske rigtig, og Navnet betyde en Muus-Efterstræber, thi en Muus kalde Grønlanderne Teriak, naar de saae den at see undertiden overbragt med Skibene, skiont den ikke gives i Landet selv, og Endelsen maa lægge de til et Ord, naar de ville betegne sammes Efterstræber eller den, som søger samme; nu veed man, at denne Kæv i de nordlige Lande meget eftertragter Lemmannerne (M. Lemmus) paa deres Tog, der ere et Slags Muus; og om end disse ikke ere forekomne mig i Grønland, kan det dog være, at de enten gives allersjældigst paa Landet, eller deres Forsældre have kiendt dem under det Navn Teriak, seerend Landet blev skilt under Isbjergene, eller dog at det Land, hvorsfra det grønlandske Folkeslag udflyttede i de ældste Tider, kan have havt Lemmanner, og det, at de saae, Kæven efterfattede dem, givet Aaledning til dens Navn. End paa Landet kaldes den og Kakaka af dens Skrig, der omtrent lyder saa, naar den er hungrig.

Field-Kæven er meget mindre, og noget anderledes, end den almindelige (C. Vulpes). Hannerne ere gjerne større end Hunnerne, men i Almindelighed have de denne forholdsmaessige Størrelse (v):

Hele Længden fra Snuden til Hale-Spidisen	1	M.	11	Tom.
Hovedets Længde	=	=	=	— 6 —
Halsens	=	"	"	— 4 —
Kroppens	=	"	"	— 13 —
Halens	=	"	"	— 12 —
Forbenets	=	"	"	— 10 —
Bagbenets	=	"	"	— 8 —
Fra Dinene til Snudens Ende	=	"	"	— 2 —
Oreløben lang, kun	=	"	"	— 1 —
Bredten tværs over Fordelen	=	"	"	— 4 —
— — Bagdelen	=	"	"	— 5 —
— imellem Ørerne	=	"	"	— 2½ —

Linn.

(v) Gmelin l. c. p. 359 anfører et nøagtigere Maal og Forhold imellem Han og Hun, som næsten ganske stemmer overeens med mit; dog angiver han Bagbenene at være længst, fordi han har regnet Laarene med, hvilket jeg ikke har, og hans vedfattede fere viser desuden, at han deri var ikke vis.

Lænderne, som Gmelin og andre i deres Beskrivelser ganske have forbigaaet, befandt jeg at være i alt 42, nemlig: 1) Fortænder 12 legledannede og korte, hvoraf a) i Overkieven 6 tilspidsede, og af disse de 2 yderste længst, og lidt adskilte fra de andre, krumme bag ud; de 4 midterste kortere, men bredere, da de ere flibede til begge Sider, b) i Underkieven 6 næsten jevnflade i Enden, kortere og mindre end de øverste, 3 og 3 til hver Side, med et lidet Skillerum i Midten, de 2 yderste saare lidet længere end de andre, fra hvilke de dog skielne ved en Flis paa sin Udside, der danner ligesom et Hak. 2) Hundetænder 4, nemlig: 1 paa hver Side af hver Kieue, lange, krumme og spids. 3) Rindtænder 26, nemlig, a) i Overkieven 6 paa hver Side, hvoraf de 3 første smaa, legledannede; den 4de større, breed og klostet til en indvendig liden Spids foran, en længere Midter-Spids, og et but Bagstykke; den 5te stor, tyk, huul i Midten, og til Siderne deelt i 2 butte Dele, gaaer langt ind i Mundten; den 6te meget mindre og lavere, midt i huul, udvendig todeelt, og indvendig har den en aflang Udkant, neppe klostet. b) I Underkieven 7 paa hver Side, hvoraf den første liden og legledannet; de 3 paafølgende tage til i Størrelse, og have Sideslibbe; den 5te ulige større, klostet til et but Forstykke, et spidst længere Midterstykke, og et Bagstykke, der igjen bestaaer af en spids Tup, som sidder tæt op til Midterstykket, og en lav huul Ud-ende; den 6te er kort, enkelt, og af Egenkab med den 5tes sidste Stykke; den 7de sidder langt inde mod Svælget, meget liden, rund og indhuul, kan kun ansees som en Vitand. Saaledes sandtes Lænderne i den Næv, jeg tog under Betragtning; betydelig Forskiel vil der vel ikke heller findes hos andre, uden den, Alderen kan forarsage, naar nogle fældes, til at formindste Antallet, eller de yngre endnu ikke have faaet dem alle, eller nogle blive forslidte, og faae derved en anden Skikkelse.

Tungen er aflang, smal, tynd, afrundet for Enden, ovenpaa meget ujevn, og ligesom besat med smaae Flos-Fibrer.

Hovedet er lidet (x), ligner næsten mere Hundens end den almindelige Nævs, er dog ingenlunde saa langligt, men bagtil bredt, og fortil aflæbet til en kort spids Snude, som styder lidet udenfor Læberne, og er, saavel som disse,

H h 3

nøgen

(x) At Schreber l. c. kalder det tykt, og hans Figureer, især den første, viser det tykt i alle Strøg, er upassende med Naturen, som alene har det bredt bagtil.

nøgen og sort (y); Vandene meget plattrøkt, og ei saa bulket over Dinene, som paa Hunden (z); for Enden af Snuden sees en smal dyb Fure ned til Underlæben, som dog ikke giennemskærer den.

Næseborene aflagrunde, til Siderne flakte ved en dyb Fure hen imod Hovedet. Veidehaarene lange, talrige, omkring Munden oven og neden (a).

Dinene sidde for i Hovedet, ere maadelig store, sorte med en rødguul Ring, vilde og plirende; derfor er dens Næsyn ikke saa front, som det maatte synes efter Schrebers Figurer, der snarere kunde passe sig for et Lam, end en Næv, og jo mere jeg betragter den sidste Figur, jo mere tilbagekalder dens Dine og Kroppens krybende Stilling en forhungret Næv i min Indbildning, og maaskee er Tegningen gjort efter en saadan Næv.

Ørerne korte, afrundede, staae oprakte, lidt skjens ud fra Hovedet. Disse korte runde Øren, der saa lidt fremrække af Haarene, ere eet af de Mærker, hvorved den skielnes fra den almindelige Næv, som har dem længere og spidser (b).

Benene ere korte (c). Forbenene have 5 Tæer med lange, krumme Kløer, som ere sorte med graae Spidse; Fortæerne 4, hvoraf de 2 mellemste længst,

(y) Dette siger og Schreber l. c., og dog ere de i Figurerne røde.

(z) Men saaledes sees den just i Schrebers Figurer, især den første, der er intet mindre end plat i Vandene, og derved bleven unaturlig.

(a) Gmelin siger vel l. c. p. 360. Ad nares & in inferiori maxilla pili deficient, men da han nævner pilos, og ikke vibrissas, er hans Mening unægtelig kun om Hovedhaarene, og ikke tillige om Veidehaarene.

(b) Dette have ogsaa andre bemærket, see Nov. com Petrop. l. c., Alg. Gesch. der Nat. l. c. p. 153, Schreber, Pennant og Erleben II. cc. Berl. Saml. l. c. p. 562 og Schnabels Bestr. over Gårdanger, p. 22; men just af denne Aarsag blive Aldrovand, Martens og Gills Figurer upassende og aldeles uferrettelige, der give den alt for spidse og lange Øren; men Schrebers første Figur viser dem derimod alt for korte, saa at de see ud, som de vare afklippede; noget bedre ere de i Pennants Figur, og rigtigst i Schrebers 2den Figur.

(c) Dog ikke heller saa korte, som i Pennants og Schrebers 1ste Figur, hvor de skielnes alt for meget under Haarene, og forestilles alt for lave, da de egentlig skulde være, som de sees i Schrebers 2den Figur.

længst, lige lange, de 2de til Siderne kortest, lige lange; Bagtaaen eller Tomseltaaen meget liden, sidder et godt Stykke fra de andre paa Fodens indvendte Side, og bag samme er endnu midt paa Lallen nær ved Ledet en Knude, som en falsk Taae. Bagbenene have kun 4 Tæer af Egenkab med Forbenenes Fortæer, men ingen Bagtaa (d). Alle Fodsollerne ere beklædte med en fin blød Uld, ligesom Harens, hvoraf den hos Linne har faaet det Navn Lagopus; dette er og det andet faste Mærke, hvorved den skielnes fra den almindelige Ræv, thi omendskiont denne ogsaa i de nordlige Lande har et blaaagtigt Laad under Fødderne, saa er det dog aldrig saa tæt, ei heller ere Tæernes Knuder skjulte deraf, som paa Field-Ræven, men blive stedse nøgne. Det er derfor besynderligt, at Gmelin ikke har agtet paa dette Mærke, og melder ikke et Ord derom, ei heller Whips i hans Reise til Nordpolen, hvor denne Ræv korteligen beskrives (e); dog har allerede Kalm anført dette Mærke, skiont blot efter en andens Beretning, og tillægger kun Bagsfødderne denne Egenkab (f); han staaer tillige halv i den Tanke, at den derfor, og formedest dens Hare-Uld lignende Haar, kunde være en Blanding fremkommen af Ræven og Haren; men deres Avlelemmer og Naturel er alt for modstridigt til, at man kunde troe en saa nøie Forening og Fortrolighed imellem dem. Efter Kalm har Linne (g) og siden andre Systematici, rettelig vedkiendt sig dette Mærke.

Halen er længere end Benene, tyk og tæt bevoren med lange Haar, trumlerund, dog lidt indknæben ved Kroppen, staaer ret ud fra samme, og er eensfarvet overalt; dette sidste fortjener at anmærkes, saasom den just derved skilles fra andre Ræve, hvis Halespidser ere i Farven ulige det øvrige af Halen

(d) I Pennants Figur og Schrebers første Figur ere Fødderne ikke vel forestilte, da Tæerne ere alt for splittede, og sees alle lige lange; Schreber har og givet dem for lidet Laad, og gjort Neglene hvide, som er imod Naturen, men heri er hans 2den Figur næagtig og passende.

(e) Hvoraf Udtog leveres i Berl. Saml. I. c.

(f) I hans Westgötha og Bahusländska Resa, p. 236, da han skriver: "Framfötterna hafva varit Råffötter, men Bakfötterna saa aldeles lika en Hares, at ingen åfskilnad har kunnat synas."

(g) I Syst. Nat. 6. og Fauna Svec. 8, da det paa begge Steder hedder: Pedes densissime pilosi, ut in Lepore, cfr. Schreber og Erleben II, cc.

ten (b), hvorfor og Linne har gjort det til den specifikve Bestemmelse, at den har *caudam rectam, apice concolore*. Vel melder Kalm om nogle sorte Haar, som den skulde have i Enden af Halen (i), men foruden det, at han kun anfører en andens Beretning herom, og altsaa ikke kan blive det paalideligste Vidnesbyrd, giøre dog nogle saa Haar ikke en egentlig sort Spids, og den nœiagtige Linne, som vist nok maae have seet det udstoppede Exemplar, som Kalm beretter at være bleven foræret den Svenske Konge, vilde vel have erindret om disse sorte Haar i sin Fauna, dersom de virkelig vare fundne: Gmelin, der selv har betragtet Dyret, ligesom jeg, melder intet om saadan ulige Farve i Halespidsen, men meget mere det, som stadfæster det modsatte (k), hvilket og har sin fulde Rigtighed om alle dem, der ikke ere under Fældningen. Imidlertid vil jeg ikke nægte, at jo en Artsforandring kunde gives med saadanne sorte Haar, helst naar den var avlet af 2 forskjellig farvede Gamle, skjønt denne Artsforandring aldrig er mig forekommen.

Den ganske Krop har lange, flatte, fine, bløde og tæt pakkede Haar, som dog ere meget kortere paa Hoved og Been (l). Den har en sæl Stank ved sig, som dog forgaaer hos Skindet, naar det nogen Tid har været afdraget (m). I Indvoldene ligner den meget Hunden og den almindelige Ræv, hvilket og vil erfares, naar man eftertæser Gmelins Beskrivelse, som i dette Stykke har været særdeles nœiagtig (n). Hølelemmerne ere meget smaae, og fremrække neppe af Haarene.

Der

(b) *Canis Vulpes*, caudæ apice albo, Syst. Nat. 4. C. *Alopex*, caudæ apice nigro. ibid. 5. og *Canis Corsac*, caudæ basi apiceqve nigris, ibid. III. p. 223.

(i) »Svanuen hvit, samt några svarta hår i ändan paa den samma.» vid. l. c.

(k) l. c. p. 363. »Uti in Ifatide candida pili candidi sunt per totum corpus, ita in cinerea cinerei.»

(l) Det bliver derfor atter en Feil ved Pennants, tildeels og Schrebers 1ste Figur, at de vise den i Vanden og paa Benene alt for langhaaret, hvori Pallas's Figur er ulige bedre.

(m) Denne maae være Aarsagen, hvorfor adskillige Skribentere srikiende den fra Stank, see Gmelin l. c. p. 362, Schreber l. c. p. 365. og Eryleben l. c. p. 569. Steller derimod siger Pall. neue nord. Beytr. 2. B. p. 278, at den stinker værre, end den almindelige Ræv, hvilket synes lidt for meget.

(n) l. c. p. 360 — 362.

Der gives tvende Artsforandringer af Fjeld-Ræven (o), som dog ei ere forskiellige fra hinanden uden i Farven.

A) Det ene Slags, som man almindelig kalder den blaa Ræv, og af Grønlænderne kaldes Kernektak (o: den sortblevne eller den mørkblevne), er egentlig forteblaa, det er, sort med et blaat Skier (p), overalt; dog kalder den hos Vinene lidt sortere, og paa Halsen lidt lysere; Fodsollernes Laad er hvidt, men Beidahaarene sorte, dog har jeg ogsaa seet disse hos nogle hvidagtige, maa- skee af Dyrrets Ælde. Nogle af de Yngre, især de, som ikke endnu have sæl- det, have nogle hvide Haar forved Vinene, og en hvid Tot imellem Forbenene (q), sammes Hale er og mere lys. Ungerne af denne Artsforandring ere ved Fød- selen lidt rødlig, men blive snart smukt sorte (r), og med Alderen blaaagtige, til de naae den fuldkomne og bestandige Farve. Heraf sees, at det er kun i den første Alder, den er ret sort, medens Haarene endnu ere korte, thi, naar disse med Alderen blive længere, og spredes mere ad i Enderne, vises den blaa Grund; og det er meget rart, at see en fuldvoksen Ræv ret sort, som derfor og bliver desto

J i i

kost=

(o) Flere antager Gmelin ikke heller; hos andre Skribentere meldes vel om flere, men det vil sees af det Følgende, at de alle kunne henføres til disse tvende.

(p) Coeruleus, som Linne rigtig kalder den. Af Gmelin kaldes den vel cine- reus, men at han dog har meent det samme, viser saavel Beskrivelsen, som den tilføiede nærmere Bestemmelse: "aut coelestini sive asarini coloris," l. c. p. 363. derfor den og hos Buffon i algem. Gesch. d. Nat. l. c. p. 154 er kaldet blau- licht-aschgrau, som dog rettere burde være blaulicht-schwarz. Gmelins Be- stemmelse synes Erpleben ikke at have lagt Mærke til, som l. c. ogsaa siger den "coloris interdum cinerei," men urigtigere er Schrebbers Angivende l. c. at den skalde være "grau mit Gelbbraun überlaufen, und an den Seiten des Kopfes, wie "auch auf der Stirne, mit etwas Weis gemischt," hvilken Farve han og har gi- vet Figuren, da denne dog ingenlunde er dens bestandige Farve, men det første passer sig kun paa den i Fælde-Tiden, og det sidste paa nogle faa i en vis Alder, enten udlevede, eller unge, som jeg herefter har erindret.

(q) I Gmelins Siberische Reise I. 400 meldes og om en sort Ræv med saadan hvid Flek, under det Navn Tschernoburi, som, efter den øvrige Beskrivelse- kunde være den blaa Fjeld-Ræv, dersom han ikke havde givet den en hvid Sa- lepidis, hvilket gjør det tvivlsomt. Snarere bliver den derfor en Artsforandring af den sorte (C. Lycæon).

(r) Gmelin Nov. com. Acad. Petrop. l. c. p. 367, kalder dem nigricantes, quando prodeunt; hvilket synes at stemme overeens hermed.

Kostbarere, jo sortere den er; derimod gives der saadanne, som have sølsfarvede Haar isprængte, formodentlig de Ældste.

B) Det andet Slags er den hvide Ræv, eller de Norskes Mistrak eller Melrak, og Lappernes Nial (s), hvilken Grønlænderne kalde Kakortak (o: den hvidblevne). Denne falder almindeligst noget større, end den sorte, og er hvid overalt (ffient ei saa sneehvid, som Haren) med sort Snude og Dine-laage. Noget af de Yngre, som ei have sældet, have et rødgraat Skier, især langs efter Ryggen. De Unge, som skulle blive hvide, ere efter Fødselen graaagtige (t), og især lyse under Bugen; denne hvide Bugfarve forstærkes og udbredes sig med Alderen, saa at den allerede i August Maaned samme Aar er kun blakgraa langs efter Ryggen og noget ned over Bovenen, hvorved dannes et Kors (u), men Vinteren derpaa faaer den sin rette hvide Farve, hvilken den siden beholder, og man træffer til alle Aarets Tider sorte og hvide om hinanden (v).

At

- (s) Leems Beskrivelse over Lapperne, p. 194. Schnabels Beskrivelse over Zardanger, p. 22.
- (t) Gmelin l. c. siger: "Foetus Itatidis albæ, quando prodeunt, colore gaudent e lateo in rufum aliquantum inclinante," hvilket vel omtrent skal siges det samme, thi de blakkede Farver lade sig ikke saa let bestemme til Næagtighed; men naar Erleben l. c. p. 570 siger i Almindelighed: catuli nigri sunt, da har han tillagt begge Artforandringer det, som kun tilkommer den sorteblaa.
- (u) Maaskee de Norskes Eiter-Unge eller Kors-Ræv (*Vulpes crucigera*), Strøms Søndm. I, 156. Pontoppidan Norges Bestr. II, 35. Leem Lapp. Bestr. 193. Jonst. quadr. 135. v. fl. er i Grunden ikke andet, end denne? Efter Gmelin, som l. c. anfører ogsaa denne Kors-Ræv i samme Alder, er Buffon l. c. p. 154 (b), Schreber l. c. p. 364. og Erleben l. c. p. 570, af samme Tanke, som jeg. Imidlertid seer jeg, at den i Faun. Svec. 7. β. Müll. Prodr. 6. c. og hos Pennant l. c. p. 234, regnes til den almindelige Ræv, og det er ei saa urimeligt, at jo saadan Artforandring kunde ogsaa gives af denne (*C. Vulpes*) eller den dog kunde træffes blakket, med et mørkere Kors paa Ryggen under Faldingen, hvilket de, som have Leilighed at see de Norskes Kors-Ræv, nærmere ville kunne bestemme. Skulde den altid findes, som Hr. Wille i sin Sillejords Beskrivelse beskriver den p. 138, blev den uden Tvivl en særskilt Art. Men skal man kunne forene alle Skribenternes Efterretninger, bliver vel ingen anden Udvei, end at antage, at der gives Kors-Ræve, som Artforandringer af begge Arter, hvilket og Erleben l. c. p. 571 formoder.
- (v) Andet mener vel Cranz ikke, naar han i sin Hist. von Grönl. p. 98 siger, at de forandre ikke deres Farve, thi den Forandring, jeg siden vil tale om, har han

At disse tvende Slags Fjeld-Næve, skjønt saa forskjellige i Farve, dog ikke ere andet, end Forandringer af een og samme Art, derom kan ikke tvivles, thi a) begge Slags leve i Selskab i een og samme Hule; b) de yngle med hinanden, og det er ikke rart, at see i Marken en hvid under Parringen med en sort; c) de sorte Hunner føde hvide, og de hvide Hunner sorte Unger i Fleng; d) ja det, som mere er, det er bemærket, at en sort kan blive hvid, og en hvid sort, saa at det ofte hænder sig (skjønt ei derfor altid) at den, som eet Aar var hvid, bliver det andet Aar ved Fældningen sort, og tvertimod. Dette fortalte nogle Grønlandere mig ved mit Ophold der i Landet, men jeg var seen til at troe en saa mærkelig Forandring, førend jeg selv engang fik et Fjeld-Næve-Skind, taget af Dyret under Fældningen, paa hvilket den største Deel, saavidt de gamle Haar endnu ei vare tabte, fandtes hvid, men store Flækker, hvor de nye Haar vare udvorne, saaes sorteblaa; de hvide Haar sadde desuden saa løse, at jeg kunde rykke dem af, som en Ham, og da fandtes under dem nye sorteblaa Haar i Udvert; jeg maatte derfor give Beretningen mit Bisald, thi det er en langt anden Sag med de sorte Fjeld-Næve, hvis Haar almindelig blakke af, og blive rødlydede i Fældtiden, hvilken Farve let kiendes fra den rette hvide, som det ommeldte Skind havde, der altsaa beviser, at en virkelig hvid Næv blev forandret til en sort. Jeg tvivler derfor ikke heller om den anden Forandring fra sort til hvid, skjønt jeg ikke har truffet den (x). Af denne Farveomskiftning maae det reise sig, at man undertiden sees i Marken sorte og hvid-brogede Fjeld-Næve, især sorte med hvide Haler, der ei ere andet, end saadanne,

J i i 2

som

Han ventelig ikke vidst af, og i sin Mening har han da Ret; skjønt Brisson l. c. troer det modsatte, og kalder den "hieme album, æstare ex cinereo, coerule-scenitem," ligesaa Gunnerus hos Leem l. c. Not. 47. I det mindste har det sig ikke anderledes med de grønlandste; men om de norske ere sorte om Sommeren, og hvide om Vinteren (ligesom Haverne der blive hvide om Vinteren, og graae om Sommeren, skjønt de i Grønland ere altid hvide), maae jeg henstille til andre at afgjøre; dog troer jeg neppe, at det finder Sted. Og den Næv, som Gunnerus siger at have været sorte-graa paa Ryggen om Sommeren, men hvid om Vinteren, har uden Tvivl været en Unge af samme Art, og næste Sommer beholdt sin hvide Farve.

(x) Denne Farveomskiftning har Schreber været usidende om, ellers kunde han ei l. c. p. 364 have skrevet, at de hvide blive aldrig graae, og de Graae aldrig hvide.

som under Fældningen' ere i Begreb med at skifte Farve (y). Da de sorte Skind gielde meest ved Handelen, og de hvide kunne blive sorte, saa var det godt, om de hvide bleve mere sjelden fangede, og derimod deres Forandringstid oppebiedes, paa det Værdien kunde forhøies, om ellers denne Farveskiftning skulde mærkes at skee noget hyppig, og ikke de hvide ved denne Fredning skulde tage for meget Overhaand.

Denne Ræve-Art, som egentlig har hjemme i de nordligste, nøgne og biergige Lande, falder ogsaa i Mængde i Grønland; der træffes dog de fleste i Landets sydlige Egne; allerlængst Nord derimod ere, saavidt mig bekendt, saa eller ingen, ventelig fordi Kulden der fryser alting bort, som den kunde leve af, og især fordi der gives mindre Ebbe og Flod, hvorover Isen faaer mere Roe at besæfte sig om Strandkanten, hvorfra den skulde have sin Føde. Man kan da i ingen Maade bifalde Buffons Sætning (z), at den sjelden træffes paa denne Side af 69de Grad, med mindre hans Ord skal forstaaes ligesom Gmelins (a), som han har efterskrevet, men synes at have misforstaaet, thi Gmelin taler alene om Siberien eller de Lande, som støde til Ishavet, og angiver dens rette Opholdssted paa de nøgne Fjælde og i skovløse Egne, som der have Sted ovenfor den 69de Grad; strækkes derimod Buffons Sætning til flere Lande, da siger han baade andre og sig selv imod, thi han tilstaaer dog (b), at den ogsaa gives i Island, der, endog efter det nyeste Cart, ligger sydligere end den 68de Grad; jeg selv har seet den i Grønland paa 62de Grad, og Skind af den i Mængde fra langt sydligere Egne. Den opholder sig ellers meest paa det faste Land, saavel ved Søehysterne, som i Fiordene; paa Derne træffes den derimod ikke til nogen Bestandighed, uden paa de største eller saadanne, som ligge meget nær det faste Land; til de andre kommer den kun undertiden ved at svømme over Sundene eller gaae over Isen.

Man

(y) Af dette Slags have formodentlig de halvhvide og halvblaae været, som ommeldes i Anmærkn. til Cranz p. 82. og Lappernes Vielgoß, hvide med sorte Øren, Fodder og Halepidser, Leem l. c. p. 194. Martens l. c. og Phipps i Berl. Saml. l. c. melde ogsaa om hvide Ræve med sorte Zoder i Spitsbergen, med hvilke det rimeligt har sig ligeledes.

(z) Allgem. Gesch. der Nat. l. c. p. 153.

(a) Nov. Com. Ac. Petrop. l. c. p. 365.

(b) l. c. p. 154.

Man seer dens Huler under Fjeldbratninger i Steen-Uerer (det er, Steenhobe, som Tid efter anden samle sig ved Fjeldskred, bindes og bedækkes oventil med Græsstov) eller og paa andre Steder i dyblændt Jord, helst i Soelsiden. Den nyies ikke med een Indgang, men har flere Huler ved Siden af og over hinanden, der alle samles i Midten under en større Hvelving mod den faste Klippe. At den skalde holde disse Boliger rene, og belægge den med Mos, for at have et blødt Leie, som Gmelin beretter (c), har jeg ikke saa neie lagt Mærke til, men vil dog ikke derfor nægte. Det hænder undertiden, at flere Familier boe sammen paa eet Sted, men dog i forskiellige Høider. Om Vinteren flyge alle disse Huler til med Sne, saa den ikke længer kan nytte dem, naar Sneen bliver stor, maae derfor i den koldeste Aarets Tid holde ud i fri Luft, eller søge Skjul under store Steenhælder, hvoraf der gives nok, saa den ei lettelig skal blive forlegen, desuden er den forsynet med en god varm Pelts mod Kuldens Strengthed; imidlertid følger af denne Omstændighed, at den maae have sine Huler mere for sin Yngels, end for sin egen Skyld.

Dens Føde er alt Viidt, som den kan overkomme og være voren i Mage eller Ligt; især lever den i Grønland af Hare (Lepus timidus) Nyper (Tetrao Lagopus), hvilke den helst søger om Natten at overrumple i deres Leier; at den i andre Lande ogsaa med Begierlighed eftertragter Lemmingerne (Mus Lemmus) berette andre Skribentere (d), men da disse gives ikke i Grønland (i det mindste ikke nu, saavidt mig bekiendt), saa maae den oprette dette Savn paa andre Maader. Edderfuglene (Anas Mollissima og Spectabilis) Vandænderne (Anas Boschas) Angletasferne (A. hyemalis) og andre Søefugle undgaae den ei heller, naar de om Sommeren ligge paa deres Næder paa Øerne, hvorhen den søømmer, og ei alene opæder Æg og Unger, men og anfælder de Gamle selv. Ved Vandbredden opsøger den i Ebberiden adskillige Slags Muslinger (Mytilus edulis, discors og Pholadis (e)) Miger (Mya arenaria

S i i 3

&

(c) l. c. p. 366. "Quem sibi cuniculum eligunt, eum a sordibus probe purgant, & si alicubi collapsus est, reparant; in cubili vero muscum sibi pro meliori cubitu sternunt". Conf. Allg. Gesch. der Nat. l. c. p. 154. Schreber. l. c. p. 363. og Erleben l. c. p. 570.

(d) Faun. Svec. l. c. Leem. Lapp. p. 195, 48. Gmelin l. c. 369. Pennant l. c. p. 39. og flere.

(e) Som jeg har kaldet Mya bysifera i min Fauna Grönl. 409.

& truncata) og andre Skaldyr, som sin jevnligste Føde, naar intet bedre er at faae; ligesaa Krabber (Cancer araneus og Phalangium (f)) og Kræger (Cancer Squilla og homaroides (g)), samt alle Slags smaae Fiske; men af disse især Tangsprellene (h), Lodden (Salmo Arcticus (i)) og en liden Fisk af Lørskarten, som ligner meget Kullen (Gadus Aeglefinus (k)), hvilke tvende sidste komme i Hobetal nær til Strandbredden, for at gnde deres Rogn, og give den god Fangst. Den foragter ei heller Krækebær (Empetrum nigrum) og for Resten lugter sig til alle Slags Land- og Sø-Nadler, at giøre Bjørnen og Ornen Selskab, saavidt disse ville tillade det.

For de arme Grønlændere er Fjeld-Ræven et skadeligt Dyr, da den op-seger deres Forraadssteder, som de gjerne have i Marken under store Steenhæl-der, og ofte bortader al deres indsamlede tørre Fisk og Kiød, medens Eierne maae være traværende paa andre Steder for Fangstens Skyld, ja den nærmer sig endog Husene, for der at giøre Bytte om Matten af deres Spæl- og Kiød-Graver, naar de ikke have Hunde ved deres Boliger, for hvis Efterstræbelse den kan frygte sig; at jeg ikke skal tale om den Skade, den gjør paa Eddersugle-Engelen, hvorved mistes megen god Edderdun i Fremtiden; den Vold, den gjør paa de døde Grønlændere, som ligge begravne over Jorden i Steengrave, hvilke den søger efter Lugten, ofte formaaer at giennemboere sig, og ganske for-rærer de døde Kroppe m. m. Det er derfor meget feilagtigt, naar Cranz (l) siger, at "disse Dyr giøre ingen Skade, men Nytte," da Skaden ofte bliver
heel

(f) Faun. Grönl. 214. Den er dog ikke Prof. Fabricii C. Phalangium, som den Tid var mig ubekendt, hvorfor jeg og siden har kaldet den C. Opilio, og be-skrevet den i dette 3die Bind af Selskabets Skrifter.

(g) Faun. Grönl. 218. som bliver Astacus Boreas Fabric. Spec. I. p. 511. n. 12. og findes aftegnet i Mohrs Isl. Naturh. Tab. V.

(h) Af disse har jeg bemærket trende Arter i min Faun. Grön. 108 — 110. Den, som jeg har kaldet Blennius Lumpenus, har Hr. Mohr i sin Isl. Naturh. ladet aftegne Tab. IV. og troet at være tilforn ubekendt.

(i) Faun. Grön. 128.

(k) Under dette Navn har jeg og Faun. Grön. 100. beskrevet den, men er dog ikke ganske vis, at den er den rette Kulle.

(l) Hist. von Grönl. p. 98.

heel betydelig for en Grønlander, som har ikke meget at miste af; formodentlig maae dens Tyverie have været ham ubekjendt.

Den parrer sig paa samme Maade, som Hunden, hvorfor man ikke sielden seer tvende hænge sammen i Løbetiden, men man har Marsag at troe, den er kun eenmaget, efterdi kun een Han og een Hun sees i Løbetiden at holde sig til hinanden, og de Spor, man til saadanne Tider seer, ere stedse kun efter tvende (*m*). Dette Bekjendtskab begyndes allerede i Februarii Maaned, dog er det ikke dens rette Løbetid før i Marts, hvorpaa den føder sidst i April eller først i Maji. I Maji Maaned løber atter Field-Ræven, men om det er den, som før i samme Aar har født, eller og Fiorungerne, som da først begynde, vil ikke være saa let til Bished at afgjøre; dog troer jeg helst det sidste, da det ikke synes rimeligt, at den gamle Hun saa hastig kunde forlade sine Unger, og begynde at løbe igjen; man finder saaledes sidst i Junii, eller først i Julii, smaa Unger igjen. Dens Væretid bliver altsaa omtrent 9 Uger. Den føder fra 3 til 7 Unger hver Gang (*n*) i sine ovenmeldte Huler, derfra de ikke gaae ud, før de nogenledes kunne løbe, da de først sees sidde uden for Hullerne at soelbade sig, men siden vove sig videre.

Den stærke Lugt, som Rævene i Almindelighed have, mangler ei heller Field-Ræven, som blant andet sees deraf, at den ofte langveis fra kan lugte sig til et Madsel, og om Vinteren saa vist kan vide, hvor et Been eller andet til Føde ligger skjult under Sneen, og derefter grave dybe Huller, for at faae det.

Dens Skrig er forskielligt; thi naar den er sulten, lader den ordenligst sit Ka-ka-ka høre, der vel noget ligner en Hunds Dieffen, men dog mere den almindelige Rævs Skrig, skjønt det er spødere og mere klingende, og giver en artig Gienlyd i Fioldene, naar Eldre og Yngre svare hinanden; men i Løbetiden

(*m*) I nene Nord. Beytr. l. c. p. 278. finder jeg dog det, som skulde synes at tale for det modsatte, da Steller vil have bemærket, at de i Løbetiden bides med hinanden om Hunnerne ligesom Hunde.

(*n*) Gmelin l. c. p. 367. havde ladet sig fortælle, at den undertiden endog fødte 25 Unger, men det synes alt for meget ansat, hvorfor og Buffon l. c. p. 154. Not. 2. drager det i Tvivl, og ansætter, som flere, 8 at være det højeste Tal, som vel og kan være mueligt.

den kalder den paa sin Mage med et sælt Længselskrig, som en Hylen, i foranderlige Toner, der og ikke er et Daafugleskrig aldeles uligt; naar den seer sig fangen i Fælde, klynker den ynkelig, og naar man kommer den nær, murrer den (o); vil man gribe den fat, da maae man vel vogte sig, thi den bider glubst.

Den kan løbe fort, og under Løbet svaier da med sin Hale, snart til een, snart til en anden Side; den kan og meget godt svømme, men dog ei dulle under (p).

Naar den sover, ligger den i en Kunding, ligesom Hunden, og dette skeer enten i dens Huler, eller paa en høj Brink, hvor den kan være nogenlunde sikker, og have frit Udkik i paakommende Tilfælde.

I det øvrige er den og meget vaersom, søger derfor helst sin Føde om Natten, naar dette skal skee i Nærvarelsen af Fjoll; om Dagen seer man den sielden, uden man usformodentlig træffer over den, og da bier den ei heller længe, men veed at tage Benene med sig, dog vender den sig uogle gange og seer sig tilbage, og, naar den er kommen saa langt, at den seer sig forvaret, tør den vel igien slaae sig til Rolighed.

Til at søge sin Føde, bruger den ikke mindre List, hvilket man især bemærker ved dens Maade at fange de ovenmeldte Ruller (q) paa; thi da denne lille Fisk, efter en vis Naturdrift, giver sig op i Vandet, naar det om Natten sættes i Bevægelse, og giver Glands fra sig, ventelig fordi den troer, at andre af dens Lige der ere isærd med at gyde sin Rogn eller Miolk under den sædvanlige Zit-
tten,

(o) Det maae vel have været det første Slags Skrig, som Martens ligner ved et Menneskes Latter, og havde givet Skibsfolkene Anledning at sige: "det var Satan, som udloø Hvalfangerne;" see Udelungs Nordostl. Gesch. p. 370.

(p) Besynderligt er det derfor, at Martens l. c. p. 371. kan sige: "in das Wasser kommen sie nicht" og endnu besynderligere, at Schreber l. c. p. 363. vil efterse ham det, da han dog hos den troværdige Gmelin, som han selv citerer, kunde l. c. p. 369. ligesaa hos Buffon (vid. l. c. p. 155) have fundet det modsatte.

(q) Crantz l. c. p. 98. har berettet, at det skeer med nogle Fiske, og Schreber l. c. p. 363. udvidet dette om Fiske uden Indskrænkning, hvoraf man snart skulde slutte, det lykkedes Næven lige godt, med hvad Slags Fiske det var, men egentlig er det kun denne ene Art, som har den Egenkab at give sig op i Vandet, naar Næven piasker deri.

eren, saa har Fiold-Ræven mærket den dette af til sin Fordeel, og om Vinter-nætterne søger Straudbredde, stillende sig ved en Sprække i Isen, som Ebbe og Flod har forarsaget, rører og piasser saa i Vandet med sin Palle, indtil den seer Leilighed at gribe Fisken, som kommer overlig i Vandet efter Glandsen. Da Grønlanderne bruge samme Maade at fange denne Fisk, ved at røre i Vandet med en Pind, til den kommer op, og man da kan gribe den, (hvilket jeg og selv mange gange har gjort), saa kunde man let falde paa at troe, dette Dyr havde været deres Læremester. Dersom og den Beretning har sin Rigtighed, at den kaster det paa Ryggen, som er for tungt at bære i Munden (r), og at den hvide Fiold-Ræv sniger sig blant Hvid-Naagerne, for at gjøre Bytte, ved at gaae baglænds til dem med Halen oprakt, naar de sidde stollevis ved Stranden (s), hvilket jeg dog aldrig selv har kunnet bringe i Erfaring, saa er det et nyt Beviis for dens store Naturvid. Steller, som paa Berings-Den ved Kamtschatka havde Leilighed nok at bemærke dens Forlagenhed, siger, at den endog heri overgaaer den almindelige Ræv, og anfører, saavel som andre, Prøver nok herpaa (t).

At den, som et Røvdyr, er meget tyvagtig, som tilforn viist, vil man ikke undre sig over, men denne Lyde lader den ikke engang, skiont den holdes fangen. Jeg har selv havt saadan en i Lænke fra Unge af, hvilken vel om Dagen var rolig, men om Natten arbeidede desto stærkere, som man kunde see paa den omkring Pælen sammendnygede Jord, var alligevel meget tam, lod spøge med sig, som en Hund, og man kunde uden Fare sætte sine Fingre mellem dens Tænder; men med al denne Spagthed, havde den stedse den Feil, at tragte efter mine Høns, naar de kom den nær, og skambeed mig eengang een af dem; da den af en Hændelse slap løs, fik jeg uden Møie fat paa den, thi den vidste ikke ret at betiene sig af sin Frihed, dog skionede den, at Friheden var god, og siden efter brød løs ved Styrke og Kunst, thi den spændte sine Kløer i Jorden, for at holde sig fast, og ved idelig Trækning paa Lænken, omsider fik den itu, ja den gravede Jorden op omkring Pælen, for at faae den løs.

R L L

Dette

(r) See Anmærkn. til Cranz p. 82.

(s) See Ollassens og Poulsens Reise giennem Island p. 527.

(t) Pallas neue Nord. Beytr. II. p. 274. Man efterlæs og hos Gmelin I. c. p. 369.

Dette Dyr er særdeles haardsført, ikke alene til at udholde den strænge Kulde, hvorimod den af Skaberen er bevæbnet med en varm Kiøle, men og til at taale Hunger, Stød og Slag, og underkaste sig de største Smerter, for at naae sin Frihed igien, efterat denjer bleven fangen; man maae længe prygle den, inden den giver tabt, man maae hierteffhyde den, inden den lader Livet, thi andre Saar agter den lidet, da den er særdeles seilivet; ja jeg har seet en Fjeld-Ræv pryglet saa længe, at den laae som død, siden hængt op med en Strikke om Halsen, og endda efter Nedtagelsen kommen til Live igien; den sparer og ikke at kappe selv et Lem af, for at slippe af en Rævesar eller andet Fængsel. Steller fortæller nok om dens Haarsørhed, til at udholde alle de Grusomheder, hvormed man behandlede den paa Berings-Den, da man, forbitret over dens uopberlige Tyverie, havde Fornøielse af at see den pines langsom, stak dens Dine ud, huggede Hale, eet eller flere Been af den, og lod den saaledes løbe, da den alliges vel kunde leve, og ikke var at holde fra deres Hytte (u). Men Grønlanderne vide det rette Greb, til at dræbe den, naar de faae den levende i Hænder, thi de sætte en Fod paa Nakken, trække den stærkt efter Halen, saaledes rykke Rygradsden itu, og beffadige Rygblodet m. m., da den snart opgiver Anden.

Nytten af Fjeld-Ræven er, saavidt mig bekiendt, følgende: a) Kiødet spises kogt af Grønlanderne, dog kun af saa, uden i Hungersnød (v); jeg seer alligevel, at Phips med sine Folk har paa Spitsbergen fundet Smag i denne Kød (x). b) Halen tage nogle Grønlandere af Skindet, og betiene sig af, til at udkryste Vandet af deres smaae grønlandske Vaade. c) Senerne i Halen ere til sit Brug, ligesom Rhensdyr-Sener, meget agtede i Steden for Traad; thi det maae mærkes, at Grønlanderne have næsten ingen anden Traad, end

(u) Pall. neue Nord. Beytr. 1. c. p. 276.

(v) Schreber siger 1. c. p. 365. at Grønlanderne spise det hellere end Harekiød og henviser til Cranz, som dog i sin Hist. Grønll. p. 98. siger kun, at, naar de have Mangel, æde de det heller end Harekiød, men ingen af Delene er sandt, thi Harene spise de endog uden at lide Mangel, men man seer det saa fielden ved Colonierne, da de gierne sælge dem til de Danske for at faae dem vel betalt, efterdi der alligevel er saa lidet Forslag i en Hare for dem selv, men Rævekiød kan ikke engang affættes, derfor faae de spise det selv.

(x) Berl. Saml. 1. c. p. 562. Det samme berettes hos Aldrovand 1. c. p. 220.

end Dyrenes Gener, som de flække, og bruge deels enkelte, deels flattede; men, da de af saa lidet et Dyr, som Field-Ræven, ei kan bekommes i nogen Mængde, bliver Fordelen ubetydelig. d) Skindet er det beste, hvilket man krænger heelt af, efterat man har opskåret det omkring Mund og Laller, og siden sætter det paa en Træ-Spile at tørres, hvori de grønlandiske Qvindfolk have en stor Færdighed. Det agtes dog ikke ret meget af Grønlænderne selv til eget Brug, især siden de kunne faae det saa vel betalt hos Udlændinge; dog kan jeg ikke troe, de skulde just agte det ringe for sin Brøstfældigheds Skyld (y), thi Fugleskind ere langt brøstfældigere, og bruges dog daglig til Klæder, men de søges ikke ved Handelen, formodentlig have derfor og Ræveskindene været mere i Brug blant Grønlænderne, før Landet blev beseilet. Nogle faa Mandfolk giere sig dog laadne Huer deraf, og nogle Qvindfolk bruge det til Bremmer paa deres Pelts-Ørmer; til Børneklæder bruges det og undertiden.

Men for den grønlandiske Handel er Field-Ræveskindet et stort Formaal, da det billig regnes blant de hyppeligste Peltsværker, og maae, næst Hvalbarder og Spæk, ansees for den beste Fordeel, der drages af Landet, især da det der koster lidet, men andensteds gielder meget. Thi, om end Indbyggerne faae disse smaae Skind vel betalte, i Forhold mod andre af større Dyr, saa kan man dog ikke siige, at de betales dyrt; man kunde, da jeg var i Landet, i Almindelighed faae et saadant Skind for 1 Allen hollandsk Tobak, eller 1 Kniv, eller et andet Stykke Handelsvare, til 10 a 12 Skill. i Værdie, og, om det end betales dyrere paa nogle Steder i Landet, som have mindre Forraad deraf, saa bliver dog uden Tvivl den høieste Priis overhovedet at ansætte for 24 Sk.; naar nu i Danmark kan faaes igien 8 til 14 Mk. Danske, ja vel undertiden 3 Rdlr. og mere, for Stykket af de beste, saa maae man vel kalde det et fordeelagtigt Kjøbmandskab. Det maae ellers mærkes, at de sorteblaae Skind stedse have gieldet næsten dobbelt mod de hvide, dog kunne maaffee de sidste have vundet noget i Værdie i de senere Tider, efterat de hyppigere ere komne i Brug til de saa kaldte Purre-Kaaber, (o: Kaaber med hvidt Peltsværk til Bremme omkring, hvortil bruges enten Hare- og Kaninskind, eller helst hvidt Ræveskind). De unges Skind agtes ogsaa ikke meget. Om Sommeren due Skindene i Almindelighed ikke, da de enten sælde Haarene, eller disse dog ikke ere ret udvorne,

(y) Som det heder i Anmærkn. til Cranz p. 84.

kaldes derfor utidige, men om Vintenen have de baade der s bestandige og rette Farve, ere tillige fastest og tykket i Haarene, da de bære Ravn af tidige Skind. Man vil dog tillægge Fjeld-Rævens Skind de Feil, at de salme, og at de let tabe Haarene (z), hvilket jeg hverken tør bekræfte eller modsigge. Fra de nordlige Kolonier faaes ikke mange, men fra de sydlige des flere, dels fordi de der gives i større Mængde, dels og fordi man der gjør sig mere Umage at fange dem.

Grønlænderne vide adskillige Maader at fange dem paa:

A) Den almindeligste er med Steen-Fælder, der see ud som smaae Huse eller Steengraver. De opbygge nemlig trende Steenmure $\frac{1}{2}$ Alen høie, de tvende paa langs 1 Al. lange, og den 3die for Bagenden, til at binde de første, kun halv saa lang; disse belægges oven paa med Steen paa tværs, som et Tag, og over samme gøres igien en Hvælving, og det iagttages noie, at baade Muren er saa tyk og Stenene saa store og tæt belagte, at Fangen ikke kan rolle dem, eller faae mindste Hul at stikke Snuden igiennem, thi ellers bryder den vist ud af sit Fængsel; for den aabne Ende har man en flad Steen til Fældder, som net op kan tilslutte Aabningen, og bliver hindret fra at stødes for ud ved tvende Stene, som ligge een paa hver Side af Indgangen, og saa langt fra Fælden, at Døren rummelig kan trækkes op og ned, som en Skaadde; omkring Døren er bunden en tyk Rem, hvis Ende gaaer ind igiennem den øverste Hvælving hen til bageste Muur, da den atter gaaer ned igiennem en Sprække paa Taget, og med en Endeløkke skydes over en Stillepind, som er indstucken i Bagmuren; denne Stillepind sidder saa nederlig, og Remmen gøres saa kort, at, naar den med sin Løkke er sat over Pinden, Døren da kan være saa høit oplettet, at Indgangen er fri; paa Pinden sættes indenfor Løkken en Løkkemad af tørre Lodder eller andet lugtende, og nogle saa stæes ved Indgangen. Naar da Ræven kryber i Fælden, og trækker Løkkemaden af Pinden, skyder den tillige Remmens Løkke af, derved bliver Remmen slap, og Døren falder ned for Indgangen, saa den staaer levende fangen. Man aabner siden Taget, trækker den ud efter Halsen, og dræber den paa ovenmeldte Maade. Det var unneligt, at en større Steen-sælde bygt af større Stene, kunde efter denne Indretning bruges til, at fange dem

almin:

(z) See Anmærkn. til Cranz 1. c.

almindelige Ræv, hvortil denne Beskrivelse kunde tiene som Anviisning, hvilken jeg derfor har gjort saa omstændelig.

B) Om Vinteren, naar der er falden dyb Sne, og den lider Hunger, gjer man og dybe Huler i Sneen, og kaster Lokkemad deri, men oven omkring Kanden anpaffer man en Snare af Hvalbarde 3: Fiskebeen, som saq løselig belægges med Sne; ligesaa en Line fra Snaren hen til et lidet Sneehuus eller andet Skjul, hvor Fangeren sidder i Maanekin, og giennem et Gluk passer den op, som, saasnart den faaer Kroppen halv ned i Hulen, besnæres om Livet, og i en Hast trækkes fort, at den ei skal bide sig fri.

C) Andre bygge dybe Gruber af Steen (a), som oven omkring ere besæede med Lokkemad, men mere indentil. Disse Gruber ere overalt tillukte, uden paa Overdelen, hvor de have et Hul med en bevægelig Steen; naar den da kommer paa denne Steen, for at række sig ned efter Lokkemaden, glider den ned, og, da baade Hullet er lidet, og Gruben dyb, samt meget trang, kan den ei komme tilbage, men fanges levende.

D) Utter andre udhugge i Jiskanten ved Stranden (som om Vinteren formedelst Bølgernes idelige Naaskyllen bliver betydelig) et stort Hul vandstrøgs ind, og paa Overfladen 2 lodrette Huller, som ere mindre, eet for ved et andet; igiennem det inderste nedhænger Lokkemaden, men igiennem det yderste en Snare af Fiskebeen; Ræven kan da ikke igiennem den store Abning komme til Maden, uden at stikke Hovedet igiennem den nedhængende Snare, hvori den besnæres og bliver hængende død.

E) De fnyde den og med deres Kastepile (som ellers bruges til Sees), deels naar de træffe den svømmende, da den ei kan undkomme, deels naar den sees paa en De eller Halvøe, som ei er for stor, da nogle gaae paa Land at forfølge den, andre blive i deres Baade, at oppasse den, om den skulde fnye til Vandet; og saaledes dræbes den omsider af en eller anden, som beholder den heel for sig.

Rff 3

F) Man

(a) Cranz siger p. 98. at de gøres af Sne, hvilket jeg ingen Tid har hørt eller seet, og det synes, at den da let kunde grave sig ud, om den ei i Hast blev greben.

F) Man har nu ogsaa lært at fælde den med Flint, og især oppasser den ved Stranden, naar den er i Færd med at æde Muslinger eller opdrevne Madfeler. Men paa de tvende sidste Maader beskædiges gierne Skindet og taber i sin Værdie.

G) Ungerne griber man ofte levende, før de endnu kunne redde sig med Flugten.

H) Det er ei heller at tvivle paa, at jo Grønlanderne have tilforn ffudt den med deres Buepile; men disse ere nu næsten ikke mere i Brug, siden Bøffer bleve indførte. Der kunde og uden stor Møie fanges flere Ræve, især paa den første Maade, som er gierlig ved Born, Qvindfolk og Gamle, der ei kunde forsemme vigtigere Fangst dermed; formedelsf disse Dyrs Yngelsomhed vilde de ei heller saa hastig savnes i de sydligere Egne, naar det blev en Regel, at ingen utidig blev dræbt. Kunde udsatte Belønninger for dem, som fangede fleest, besfordre dette, da vilde Handelen vinde, og Grønlandernes Kaar maaskee forbedres.

Endnu bruge Colonisterne andre Maader at fange dem paa: a) ved de vel bekiendte Rævesæxe. b) Ved en Slagsælde af Træe, hvilken jeg ikke troer at være saa almindelig bekiendt, og derfor her vil beskrive: Den bestaaer af 2 lange Sidebræder, opreiste paa Kant, bagtil afrundede, og nedentil samlede ved 4 Tvertræer i Steden for Bund, hvoraf det første sidder ved forreste Punt, og er forshuet med Jernbraadde oventil; hen imod Midten staaer en Galge-Keisning af tvende Opstandere, der nedentil ere fæstede til Sidebræderne, og oventil samlede ved et Tvertræe; imellem Sidebræderne ligger et ligesaa langt Bræt paa Gladen, oven paa Tvertræerne i Bunden, og netop passer efter Fældens Brede, saa at det rummelig kan fældes op og ned; i forreste Ende af samme ere ogsaa nogle smaa Braadde, og hen imod Bagenden er gjort en saa kaldet Laas, i det et aflangt Hul er hugget efter Længden, og paa hver Side af samme oventil fastnaglet et kort Synkle Træe, igiennem hvilke gaaer fra hver Ende en Tvernagle; paa bageste Nagle sidder en bevægelig Stillepind, som i nederste Ende er skarpt tilsnittet, og paa forreste Nagle sidder en anden Stillepind, som ogsaa er bevægelig, men i nederste Ende har et Hal paa Bagsiden, hvori den bageste Pind kan passe og finde Modstand, at ei springe tilbage, naar Fælden er opstillet;

let; fra Brættets Forende gaar en Line op over Galgereisningen hen til Laasen, og med en Rakke sættes omkring den bageste Stillepinds øverste Ende; denne Line er saa kort, at den ikke kan naae til Laasen, uden at strammes meget, og derved oplettes Brættets Forende høit; fra den forreste Stillepind hænger Løkkemaden; og paa det øverste Bræt lægges store Stene til Tynghel, ligesaa ved Sidebrædernes Bagside og udvendte Side til Fasthed. Naar nu Ræven gaar indad den fortil opreiste Deel, og trækker paa Løkkemaden, hvorved den forreste Stillepind rykkes fremad, saa slipper den bageste Pind ud af sit Hak, Linen bliver derfor slap, Tynghelen trykker Mellembrættet ned, Løkken glider af Pinden, og Brættet med al sin Tynghede faldet over Dyret, som, fordi det skynder sig tilbage, kommer til at ligge halv uden for Fælden, faaer just Endebraaddene i Livet, og bliver dræbt (b). Skindet beskædiges dog noget af Braaddene ved denne Fangemaade.

Naar jeg undtager Mennekkene, saa veed jeg ikke, at Fjeld-Ræven har andre Fiender i Grønland, end Hundene, som stollevis forfølge den, naar de ved Lugten kunne mærke den i Nærværelset, eller de see den i Marken, da de ogsaa undertiden indhente og dræbe den, skjønt de ei skjøtte om dens Kiøb. Gmelin beretter og, at den i Siberien bliver efterfat af Terben (Mustela Gulo) og et stort Slags Ugle (c). Den plages og undertiden af et Slags Luus, som Grønlænderne berettede mig, men denne kom mig ikke for Dine, og er maaskee det samme Slags, som jeg fandt paa de grønlandske Hunde (d).

Forklaring paa Figureerne.

Fig. I. En hvid Han gaaende i sin Magelighed, (formindsket Størrelse, da omtrent 1 Linie giælder for 1 Tomme).

Fig. II. En sorteblaa Hun i Spring.

Fig.

(b) Det synes, som Aldrovand har meent dette Slags Fælter, naar han skriver l. c. p. 220: "Ex crassis asseribus decipulas fabricabant, & lapides superimponabant, ut vulpes pondera compressæ ab ipsis evadere nequirent."

(c) Som han kalder Aluco major, see Nov. Com. Ac. Petrop. l. c. p. 370. og hos Buffon l. c. p. 155.

(d) Pediculus Canis, Faun. Grönl. 183.

Fig. III. En grønlandsk Steensfalde.

a. Taget. b. Falddøren. c. Linen. dd. Stenene for Døren. e. Indgangen bestrøet med Løkkemad. f. Siderne. g. Bagenden.

Fig. IV. En Træ-Slagsfalde.

a. Indgangen og forreste Tvertræ med Braabde. b. Sidebræderne. c. Mellembrættet. d. Galgereisningen. e. Linen. f. Bagste Stillepind. g. Forreste Stillepind, hvorpaa Madingen hænger. hh. Tvernaglerne. i. Hovedet af forreste Stillepind. kk. Lyngsel. ll. Stene ved Siden til Fasthed.

Fig. V. En Fortalle i formindsket Størrelse, og neppe halv saa stor, som den naturlige.

aaaa. De 4 Fortæer. b. Bagtaaen. ccc. Laabdet under Fodsoellerne.

